

Carles SAPENA
Els centres d'estudis
*Girona: Quaderns de la
Revista de Girona, 2002,*
102 p.

Panoràmica gironina

Sobre les entitats que investiguen el territori

Massa vegades hem sentit parlar amb total confusió de la història local, els estudiosos, els centres d'estudi i els erudits, com si tot fos una mateixa cosa. Més encara, com si tot allò relacionat amb l'àmbit local tingués els mateixos orígens i preocupacions. També massa sovint aquestes consideracions es vinculen a valoracions genèricament favorables, o bé també genèricament refractàries, sense més arguments que l'entusiasme o la desqualificació.

Contra aquests tòpics només es pot lluitar des del coneixement, i des d'una anàlisi que entengui que els estudis locals experimenten, de la mateixa manera que la resta d'àmbits del coneixement, una evolució dinàmica que ens obliga a situar bé les coses i a valorar-ne l'adaptació a circumstàncies canviant.

Tot això és el primer que ve al cap quan hom llegeix el llibre que ha escrit Carles Sapena en la col·lecció Guies dels Quaderns de la Revista de Girona. Porta per títol *Els centres d'estudis*, i és un exercici molt sa d'anàlisi de la realitat actual d'aquestes entitats que vinculen els investigadors al territori, i que tenen un important protagonisme tant en la recerca com en la difusió cultural. Tot i que centra els elements descriptius en les comarques gironines, el llibre de Sapena té un interès que depassa aquest territori, i sens dubte es constitueix en una obra de referència per conèixer i valorar el paper actual dels centres d'estudis. El llibre explica la gènesi d'aquest tipus d'institucions, que tenen un sentit molt precís en la vida cultural catalana, i que no troben gaires equivalències en altres contrades, fet que ens hauria de servir com a referència per elaborar preguntes i interpretacions més generals de com s'ha desenvolupat la nostra cultura en els darrers cent anys. Per començar a avançar en aquesta direcció l'autor ens fa uns petits tasts d'altres institucions que també participen en el nostre panorama de la investigació, des de l'Institut d'Estudis Catalans a la universitat

—en aquest cas la de Girona—, els quals són molt útils per situar el paper dels centres en el seu ecosistema cultural.

Val a dir que segurament la mirada de Sapena és especialment aguda gràcies a la seva formació en el camp de la gestió cultural. Ben probablement, la mirada de l'historiador hauria resultat més parcial, i molt més abocada a parlar sobretot de la recerca, qüestió fonamental però no pas única en el panorama cultural actual. Per això és tan útil un repàs a l'activitat dels centres d'estudis que valori tant les propostes més minoritàries com aquelles amb major difusió, pensant sempre en el repte dels centres pel que fa a la implicació social de la cultura. I també, lògicament, en la seva projecció social, qüestió central en el món actual.

Totes aquestes qüestions es poden seguir a través de la descripció detallada dels centres d'estudis de les comarques gironines, des dels més clàssics, com el de Banyoles, als que van introduir estratègies innovadores, com el Taller de Maçanet, i els més joves, com l'Associació d'Història Rural. Aquest entramat associatiu té al darrere noms de persones ben concretes, que han estat decisives en les successives orientacions de la recerca local, i que el llibre reflecteix aportant opinions d'aquests protagonistes i també amb alguns esbossos biogràfics especialment indicats.

Tot aquest material, molt actualitzat, junt amb la «carta de recursos web» que s'inclou al final, suggereix al lector la necessitat de fer un pas més. És un pas més de definició del paper actual dels centres, que pot beure també d'aportacions com el *Llibre Blanc dels centres i instituts d'estudis de Catalunya* que va dirigir Antoni Gavallda. Crec que és una reflexió absolutament necessària, però que no es pot fer en clau interna, sinó que necessita la resituació dels centres en funció del complex marc cultural actual. I això tant des del punt de vista programàtic, amb qüestions centrals com la tensió entre allò local i allò global, o la redefinició del paper de la cultura com a eina cívica, com des d'un punt de vista més pragmàtic, tenint en compte la concurrència d'instàncies diverses en el mateix territori, el paper de les institucions públiques o la confluència amb el medi universitari. I també —perquè no dir-ho des d'una revista d'història— si els centres s'han de continuar considerant fonamentalment centres de treball històric, o bé poden eixamplar els seus objectius preferents a altres disciplines de les ciències humanes i també de les ciències naturals. Totes aquestes qüestions es plantegen ja ara mateix en la vida diària de molts centres, però potser encara no han transcendit en una reflexió comuna. La vitalitat que ens mostra aquest llibre pel cas gironí ens ha de fer pensar que estem en condicions d'abordar el debat.

Carles Santacana